

SMT flyttar till Kungliga biblioteket

Bakgrund

Socialmedicinsk tidskrift (SMT) flyttar under senvintern till Kungliga bibliotekets plattform, Publicera, den nationella digitala plattform som Kungliga biblioteket (KB) tagit fram för öppet tillgängliga svenska vetenskapliga tidskrifter.

Att vi nu snart kan flytta har varit en långvarig process som pågått under hela 2000-talet. I Högskolelagen stadgas att ”forskningsresultat får fritt publiceras”. Vetenskapsrådets regler, som fastställdes år 2010, angav att publicering skall ske genom kanaler som är fritt tillgängliga (genom s.k. Open Access). Flertalet högskolor och svenska universitet fastställde sedan år 2015 riktlinjer för publicering i Digitala Vetenskapliga Arkivet, DiVA. Undantag är Göteborgs universitet, Karolinska Institutet och Lunds universitet som byggt egna databaser för sina publikationer.

Vetenskapsrådet anförde att de kräver öppen tillgång till vetenskapliga publikationer och skrev:

- Vi anser att alla ska ha tillgång till forskningsresultat som finansieras av allmänna medel.
- Forskningsresultat som går att läsa gratis på internet når även forskare utanför det egna fältet.
- Människor utanför forskarsamhället får möjlighet att ta del av vetenskapliga artiklar som har koppling till deras yrkesverksamhet.
- Forskning som publiceras med öppen tillgång får snabbare spridning och artiklarna citeras oftare.
-

En sådan kanal är DiVA, vars innehåll därtill utgör underlag för tilldelning av interna och externa forskningsmedel. Riktlinjer har upprättats för de universitet och högskolor som är knutna till DiVA, vilket exemplifieras nedan av riktlinjer för Högskolan i Borås.

1. Alla som är anställda vid Högskolan i Borås ska registrera sina publikationer i DiVA. Om inte upphovsrättsliga eller avtalsmässiga hinder föreligger ska alla anställda även deponera en kopia av publikationen i DiVA.

Kommentar: DiVA utgör ett viktigt verktyg för att synliggöra forskningsverksamheten vid Högskolan i Borås på ett fritt tillgängligt sätt. DiVA:s innehåll utgör också underlag för såväl intern som extern resursfördelning och det är därför av avgörande betydelse att alla publikationer registreras.

2. Det grundläggande kvalitetsansvaret avseende de publikationer som registreras i DiVA åvilar den enskilda författaren. Vetenskapliga publikationer – artiklar, monografier, konferenspresentationer – förutsätts ha genomgått peer review-granskning. Övriga publikationer ska besitta hög kvalitet utifrån de kriterier som respektive publiceringskanal tillämpar, samt relevans för verksamhetsområden vid Högskolan i Borås. Med avseende på metadata granskas samtliga publikationer högskolans bibliotek innan publicering.

Kommentar: DiVA är Högskolan i Borås digitala arkiv, men det är också ett viktigt gränssnitt mot omvärlden. Det är därför av avgörande betydelse att samtliga medarbetare tar ansvar för att publikationerna uppvisar hög kvalitet.

3. Kontrollerade adress- och namnuppgifter gör statistiska analyser mer precisa och underlättar fördelningen av medel. Därför förutsätts all personal vid Högskolan i Borås, när de publicerar vetenskapliga artiklar, ange Högskolan i Borås/University of Borås och hemma-akademins svenska/engelska namn, postnummer 501 90 vid publicering av vetenskapliga artiklar. Det är också viktigt att använda förnamn.efternamn@hb.se som sin kontaktadress, samt uppge sitt individuella ORCID^(*). För nyantagna doktorander ansöks om ORCID i samband med upprättandet av den individuella studieplanen.

Kommentar: ORCID tillbandabåller unika ID:n som följer personen oavsett om denne byter namn eller lärosäte. ORCID är ett sextonsiffrigt nummer och skrivs som en länk, exempelvis <http://ORCID.org/0000-0002-1346-1530>. För att registrera en ansökan i PRISMA (Vetenskapsrådets, Fortes och Formas gemensamma ärende- och ansökningshanteringsystem) krävs ett ORCID¹.

Syftet är att adressuppgifterna blir enhetliga och korrekta i t.ex. ISI Web of Science då det kommer att säkerställa korrekt framtagande av statistiskt underlag för forskningsfinansiärer. Används inte rätt benämning och ordning kan publikationen inte återkopplas till vårt lärosäte.

De data som läggs in i DiVA exporteras till SwePub, den nationella forskningsdatabasen för svenska lärosäten, som också utgör den primära källan för Vetenskapsrådet vid uttag av statistiskt underlag. SwePub importerar bl. a. citeringsdata från Web of Science, vilket också gör korrekta adress- och namnuppgifter viktiga. (SwePub lades ner 2022, redaktionens anmärkning).

4. Alla som fått ekonomiskt eller annat stöd vid avhandlingsarbete av Högskolan i Borås förutsätts publicera avhandlingen i en serie som tillhör Högskolan i Borås. Detta hindrar inte att avhandlingen också publiceras i en serie som tillhör något annat lärosäte eller annat förlag. Avhandlingen ska också publiceras i fulltext i DiVA.

1. Open Researcher and Contributor ID, ORCID, ett globalt register med unika ID:n som används för att underlätta informationsförmedling för forskare. Ansökan om ORCID görs på <http://orcid.org>.

Kommentar: Undantag kan göras om det förlag som publicerar avhandlingen inte tillåter parallellpublicering.

5. De flesta vetenskapliga tidskrifter har en policy som tillåter parallellpublicering i det egna lärosätets digitala arkiv, dock ibland med vissa restriktioner, t.ex. tidsrestriktioner. Överlåtelse av upphovsrätt bör i möjligaste mån undvikas. Alla forskningspublikationer och annan publicering som fått ekonomiskt eller annat stöd av Högskolan i Borås förutsätts deponeras i fulltext i DiVA i enlighet med upphovsrätt och andra avtal.

Kommentar: Rutinen innebär att forskaren om möjligt ska deponera en kopia av sin publikation i DiVA. I praktiken innebär det att i de fall förlaget tillåter parallellpublicering ska forskaren deponera sin publikation i DiVA direkt. Biblioteket ser till att eventuella embargo-tider (dvs. den tid som förlaget besitter ensamrätt, oftast 6–12 månader) respekteras. Denna rutin gäller även högskolans egna tidskrifter rapporter och skriftserier.

6. Alla studentuppsatser på kandidat-, magister- och masternivå ska deponeras i DiVA och utgångspunkten är att alla uppsatser ska vara fullt tillgängliga.

Kommentar: De enda studentuppsatser som inte ska publiceras i DiVA är de där studenterna har samarbetat med företag och fått tillgång till information där sekretess ska gälla. Högskolan i Borås kan dock inte tvinga studenter att publicera uppsatser då studenten behåller upphovsrätten till sitt arbete. Uppsatserna exporteras från DiVA till Uppsök och därifrån till Uppsatser.se. Uppsatserna finns således tillgängliga på flera ställen, förutom att de är sökbara via sökmotorer på Internet.

SMT:s hemsida i Publicera

Ett regeringsuppdrag har tidigare gett KB i uppgift att förvalta och utveckla Publicera och sedan augusti 2022 ingår uppdraget i KB:s instruktion:

Förordning (2008:1421) med instruktion för Kungl. Biblioteket.

2 § Myndigheten ska:

1. tillhandahålla en heltäckande datakälla för utvärdering av svenska vetenskapliga publikationer,
2. tillhandahålla en nationell digital plattform för öppet tillgängliga svenska vetenskapliga tidskrifter,
3. samordna, följa upp och främja samverkan i arbetet för öppen tillgång till vetenskapliga publikationer och varje år publicera en rapport med en samlad kartläggning, analys och bedömning av det nationella arbetet med öppen tillgång till vetenskapliga publikationer, och
4. varje år publicera en rapport med en redovisning av de totala utgif-

ledare

terna för vetenskaplig publicering för universitet och högskolor som har statlig huvudman eller tillstånd att utfärda examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Förordning (2022:1311).

SMT:s nya hemsida i Publicera är byggt på samma system som vårt nuvarande, OJS (Open Journal System). För läsare och författare kommer det att se ungefär likadant ut och funktionerna är desamma. Men några nyheter blir det i det nya systemet.

- Alla artiklar som publiceras i SMT får kostnadsfritt ett DOI-nummer (Digital Object Identifiers), en unik referens till artikeln.
- Författarna kommer också ha möjligheten att lägga in ORCID när de lämnar sitt bidrag.
- Vidare registreras metadata tillsammans med inkommande manuskript från författare. Metadata för publicerat material kan hämtas eller exporteras i ett strukturerat format till databaser för vetenskaplig information eller andra intressenter.
- KB garanterar långtidslagring av digitalt material. De långtidslagar metadata och fulltext för alla de artiklar som publiceras i tidskrifterna på plattformen.

Arbetet med att bygga upp den nya hemsidan för SMT pågår och vi hoppas kunna publicera den fram emot slutet av februari. Då ska vi kunna ta emot nya bidrag och börja publicera nya nummer i Publicera.

Vår nya adress är <https://publicera.kb.se/smt>

Arkiv dröjer

Det kommer dock att dröja något innan hela vårt digitala arkiv har förts över till Publicera.

De artiklar som har publicerats och som funnits i pdf-format finns för alla artiklar från år 2003 till och med 2023 och dessa kommer att kunna nås via en länk på den nya hemsidan eller direkt under socialmedicinstidskrift.se. Arkivet kommer att finnas tillgängligt hela tiden, på den ena eller den andra plattformen.

Men, SMT har ju funnits i 100 år och för de artiklar som publicerats från 1924 till och med 2002 har institutionen för Ide- och lärdomshistoria vid Uppsala universitet skannat allt material. Vi avser att på sikt utöka arkivet med även dessa artiklar. För detta arbete krävs dock en annan budget med nya egna medel.

*Redaktionen
Socialmedicinsk tidskrift
Januari 2024*